

LAUSUNTOPYYNTÖKYS ELY HALLITUKSEN EITYSLUONNOKSESTA LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN TUOTTAMISESTA

1. Vastaajatahon virallinen nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Kuurojen Liitto ry

2. Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Pirkko Selin-Grönlund

3. Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti
Pirkko	Selin-Grönlund	pirkko.selin-gronlund@kuurojenliitto.fi

4. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palvelun tuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (2 §, 3 § 1 kohta)?

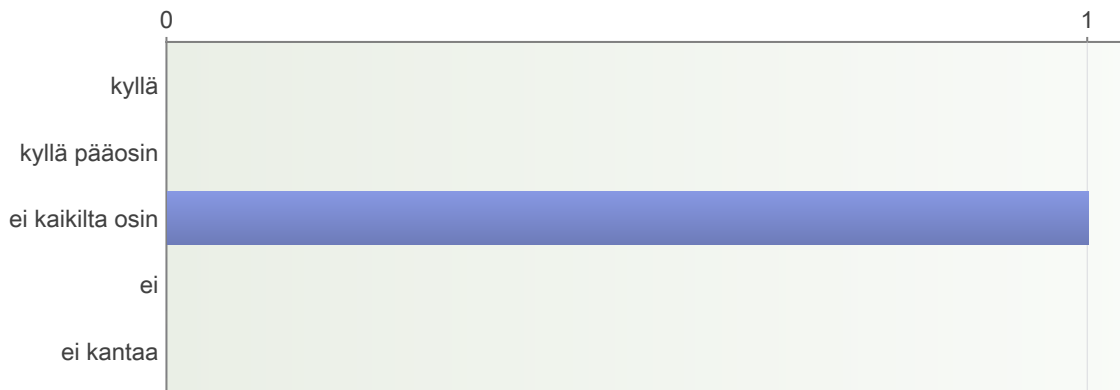
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

5. Parantavatko palvelun tuottajalle asetetut ehdot asiakas- ja potilasturvallisuutta (5-9 §, 13 §)?

Vastaajien määrä: 1

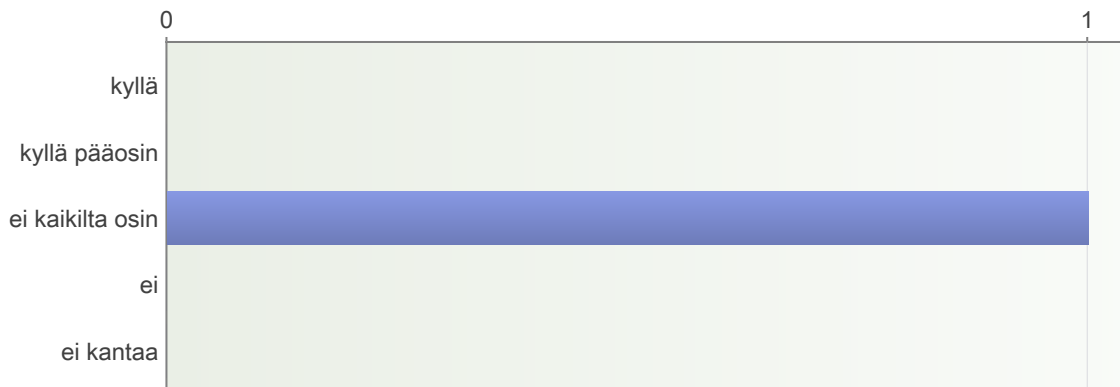

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- Kuurojen Liitto ry edustaa maamme viittomakieltä käyttävien kieli- ja kulttuuriryhmää, joka muodostuu pääasiassa kuuroista ja huonokuuloisista henkilöistä. Näin ollen myös vammaisten oikeudet ja erityisesti saavutettavuus ja esteettömyys on huomioitava. Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa tiedonsaannin ja viestinnän saavutettavuus ja esteettömyys tarkoittaa kuuroille ja huonokuuloisille etenkin palvelujen kielellistä saavutettavuutta. Yksinomaan puhutun tai kirjoitetun suomen tai ruotsin kielen käyttö ei täytä saavutettavuuden edellytyksiä, vaan tarve käyttää viittomakieltä tulee huomioida koko hoito- ja palveluketjun ajan. Palvelun tuottajien edellytyksiä tarkasteltaessa ja arvioitaessa on kiinnitettävä erityistä huomiota viittomakielen taitoon, mikäli palveluja tarjotaan tälle kohderyhmälle. Asiakas- ja potilasturvallisuuden yhteydessä nousee esiin palvelujen tuottamista koskevan lain suhde muuhun lainsäädäntöön. Sote-järjestämislain luonnoksessa on puutteena se, että viittomakielilakia (359/2015) ei ole huomioitu asianmukaisesti. Asiakas- ja potilasturvallisuus edellyttää, että sekä sote-järjestämislakia että asiakas- ja potilaslakeja muutetaan sote-järjestämislain luonnosta koskevassa lausunnossamme esitetyllä tavalla, sillä näitä lakejahan palvelun tuottajienkin on sitouduttava noudattamaan. 5 § ei kommentteja. 6 § koskee ainoastaan fyysistä toimintaympäristöä. Vaikka mainitaan sosiaalisen vuorovaikutuksen turvaaminen, se koskee lähinnä käytettävissä olevia tiloja ja varusteita. Etäyhteyksin annettavien palveluiden varusteisiin liittyy myös käytettävän tietoliikenneyhteyden laatu: sen on oltava riittävän hyvä turvaamaan myös viittomakielisen keskustelun käyminen joko suoraan asiakkaan kanssa tai viittomakielen tulkkauksen välityksellä. 7§ Henkilöstö. 1 momentin mukaan palvelun toteuttamisessa tulisi olla toiminnan edellyttämä henkilöstö ja henkilöstöllä asianmukainen koulutus. Viittomakielisten potilaiden ja asiakkaiden kohdalla tämä tarkoittaa viittomakielen taitoisia työntekijöitä (erityisesti haavoittuville ryhmille) tai selkeää sopimista siitä, millä tavoin viittomakielen tulkkaus sosiaali- ja terveyspalveluissa järjestetään yksilölliset tarpeet huomioiden. Viittomakielen taidosta ei nykyisissä kelpoisuusvaatimussäädöksissä ole mainintoja. (ks. edellä suhde muuhun lainsäädäntöön). Myös 8 §:ssä edellytetyt palvelun laadun kriteerit liittyvät saumattomasti sote-järjestämislain palvelujen kieltä koskevaan pykälään. Se puolestaan nostaa esiin tarpeen osallistaa viittomakieltä käyttävät jo suunnitteluprosesseihin (palvelujen hankinta, asiantuntemus, joka tukee laadukkaan hoidon ja huolenpidon järjestämistä). 9§ Omavalvontasuunnitelma. Sellaisten palvelun tuottajien, jotka sitoutuvat tarjoamaan palvelujaan viittomakieltä käyttäville asiakkaille, tulee huolehtia omavalvontasuunnitelman kääntämisestä viittomakielelle, jotta potilaalla tai asiakkaalla on tosiasiallinen mahdollisuus saada tietoa palveluyksikön toimintatavoista. Asiakkaan ja potilaan mahdollisuus tehdä valitus, selvityspyyntö tms. on määriteltävä selkeästi. Osallistumismahdollisuudet palautteen antamisessa on suunniteltava huolella myös viittomakieltä käyttävien osalta, sama koskee myös Valviran tiedottamista omasta tehtävästään ja ohjeita ilmoituksen tekemisestä.

6. Vähentääkö palvelun tuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (13 §, 15 § ja 17 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- 17 § Arviomme mukaan ainakin osa viittomakieltä käyttävistä kuuroista ja huonokuuloisista kuuluu erityisen haavoittuviin asiakasryhmiin ja sen vuoksi viranomaiselta edellytetään tarkempia toimenpiteitä toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi. Palvelujen kielelliseen laatuun liittyvät selvitykset saattavat jatkossa työllistää viranomaisia jo ennen palvelujen rekisteröintiä (17 § 3 mom. toimintaedellytysten täyttyminen). Viittomakieli ei valitettavasti vielä kuulu Opetushallituksen yleisten kielitutkintojen piiriin (tutkinto on valmisteilla). Kuurojen Liitto ry:n jäsenistöllä on kokemuksia siitä, että edes kaikki viittomakielen tulkkaukspalvelun palveluntuottajat eivät ole osanneet arvioida realistisesti tarjoamiensa palvelujen kielellistä laatua Kelan tulkkaukspalvelun kilpailutusten yhteydessä. Tästä syystä lakiesityksen lähtökohta, että viranomaisen on luotettava palvelun tuottajan omaan ilmoitukseen ei valitettavasti herätä liiton jäsenistössä luottamusta.

7. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (3 § 5 kohta, 18 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

8. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (3 § 5 kohta, 18 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

9. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

10. Ovatko valvovan viranomaisen keinot, mukaan lukien laiminlyöntimaksu ja rekisteristä poistaminen, riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (4 luku)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

11. Muut vapaamuotoiset huomiot laista sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta.

Vastaajien määrä: 1

- Viittomakielilaki (359/2015) tuli voimaan 1.5.2015. Sote-lakipaketissa (31.8.2016) ei ole huomioitu sen sisältämää viranomaisen edistämismääräystä. Myös eduskunta edellyttää, "että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin sen turvaamiseksi, että viittomakieltä käyttävien oikeudet toteutuvat koko maassa siten kuin heidän kielellisiä oikeuksiaan koskevaa lainsäädäntöä laadittaessa on tarkoitettu" (EV 346/2014). Tätä ei saa unohtaa.

Asiakaslähtöisyys ja yhdenvertaisuus vesittyvät, jos viittomakieli sivuutetaan järjestämislain 6 §:ssä Palvelujen kieli. Kyseessä ei ole ainoastaan "vammaisten ryhmä", vaan samalla myös viittomakieltä käyttävien kieli- ja kulttuuriryhmä (ks. PeVM 25/1994). Tämän noin 4000 viittomakieltä käyttävän kuoron henkilön viittomakielen tulkkauksen käyttötarve on elinikäinen.

Nykytilanne on kestävätkö eikä se saa enää jatkua. Viittomakieltä käyttävien kielellisten oikeuksien tosiasialliseen toteutumiseen ei riitä se, että sote-toimija harkitsee tulkkauksen käyttöä mahdollisuuksien mukaan ja tarvittaessa. Etenkin haavoittuvat ryhmät (lapset, vanhukset, mielenterveyspotilaat jne.) tarvitsevat tiettyjä palveluja suoraan omalla äidinkielellään annettuina. Muiden viittomakieltä käyttävien osalta on tärkeää, että he itse voivat määritellä, milloin he tarvitsevat omakielistä palvelua ja milloin käyttävät tulkkausta.

Osallistamalla viittomakieliset palveluketjujen suunnitteluun voidaan löytää kustannustehokkaita, asiakkaan oikeuksia kunnioittavia ja yhdenvertaisuutta lisääviä ratkaisuja. Erityisesti verkkopalveluiden saavutettavuus on varmistettava kaikissa digitalisaatiohankkeissa. Osallisuusmahdollisuudet on turvattava kestäväällä tavalla. Myös maakuntalain vaikuttamis- ja osallistumismahdollisuuksia koskien on tehtävä asianmukaiset muutokset viittomakieltä käyttävien huomioimisesta.

Saatavuuden ja laadun varmistamiseksi palveluja voidaan keskittää. Viittomakieleen ja kuurouteen liittyvää osaamista on silti löydyttävä kaikista maakunnista tuotantotavoista riippumatta. Maakunnan on tiedotettava myös viittomakielellä.

YKSITYISKOHTAINEN SÄÄDÖSEHDOTUS:

Järjestämislakiehdotuksen 6 § Palvelujen kieli on korjattava kuulumaan seuraavasti:

1.mom. Lisätään momentin loppuun: Lisäksi viittomakieltä käyttävällä on oikeus käyttää viittomakieltä ja saada tietoa viittomakielellä.

2. mom. Muotoillaan uudelleen: Jos sosiaali- tai terveydenhuollon henkilöstö ei hallitse muita kuin 1 momentissa tarkoitettuja puhuttuja kieliä, on viittomakieltä käyttävälle asiakkaalle tai potilaalle järjestettävä viipymättä viittomakielen tulkkaus. Tulkkaus on järjestettävä myös silloin, kun se on tarpeen asiakkaan tai potilaan aisti- tai puhevian takia.

Vastaavasti myös yksityiskohtaisia perusteluja tulee muuttaa em. korjausehdotuksen mukaisiksi:

1. mom.Lisätään: Lainkohdassa säädetään myös viittomakieltä käyttävien kielellisistä oikeuksista. Perustuslain 17 § 3 mom. mukaan viittomakieltä käyttävien sekä vammaisuuden vuoksi tulkitsemis- ja käännösapua tarvitsevien oikeudet turvataan lailla. Viittomakielilain (359/2015) 3 § sisältää viranomaiselle velvollisuuden edistää viittomakieltä käyttävien mahdollisuuksia käyttää omaa kieltään ja saada tietoa omalla kielellään.

Järjestämislaila edistetään viittomakielisten kielellisiä oikeuksia ja vastaavat muutokset tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon erityislainsäädäntöön. Jos viittomakielisen asiakkaan tarve sosiaali- tai terveyspalveluihin on pitkäkestoinen, hän ei kykene toimimaan tulkin välityksellä tai palvelun käyttö tulkin välityksellä ei ole palvelun luonteen vuoksi tarkoituksenmukaista, palvelu tulee tuottaa hänen äidinkielellään eli suomalaisella tai suomenruotsalaisella viittomakielellä. Tällaisia asiakasryhmiä ovat esimerkiksi lapset, vanhukset ja mielenterveys- tai päihdepalvelujen asiakkaat. Jos äidinkielistä palvelua on saatavilla ja se on asiakkaan edun mukaista, on asiakkaalla oltava mahdollisuus hakeutua äidinkielisten palvelujen piiriin yli maakuntarajojen.

2.mom.Lisätään: Viittomakieltä käyttävän asiakkaan käyttäessä lyhytkestoisia palveluja tai tarpeen ilmaantuessa äkillisesti äidinkielen huomioiminen voi tarkoittaa viittomakielen tulkkauksen käyttöä. Tuolloin palvelua tuottavan tahon on selvitettävä viipymättä, tarvitseeko viittomakieltä käyttävä asiakas tai potilas tulkkausta ja huolehdittava siitä, että hän saa tarvitsemaansa tulkkausta mahdollisimman pian. Tulkin välityksellä voidaan selvittää asiakkaan tai potilaan oma näkemys tulkkauksen käytöstä jatkossa (huom! valinnanvapauden säätely avoin tätä kirjoitettaessa). Tulkkaus on järjestettävä vastaavalla tavalla myös silloin, kun se on tarpeen asiakkaan tai potilaan aisti- tai puhevian takia. Tulkkauksen käyttö on asiakkaan ja potilaan oikeuksien toteutumisen lisäksi välttämätöntä erityisesti potilasturvallisuuden vuoksi, ja tärkeää myös päällekkäisten kustannusten välttämisen kannalta. Lainkohtaa vastaava muutos tehdään myös lakiin potilaan oikeuksista ja lakiin sosiaalihuollon asiakkaan oikeuksista sekä muihin erityislainsäädännön kohtiin.